

JAVASLAT

„Balatonudvari Műemléktemető és Szívalakú sírkövek”

Veszprém Megyei Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Stefanovitsné Sipos Mária
kulturális munkatárs

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Stefanovitsné Sipos Mária (név)

..... (aláírás)

Balatonudvari, 2016.02.01. (település, dátum)
(P. H.)

**I.
A JAVASLATTEVŐ ADATAI**

1. A javaslatot-benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Balatonudvari Települési Értéktár Bizottság

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Stefanovitsné Sipos Mária
Levelezési cím: 8242 Balatonudvari Ady E.u.16.
Telefonszám: 87/449-266; 30/4937-407
E-mail cím: balatonudvarionkormanyzat@gmail.com

**II.
A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI**

1. A nemzeti érték megnevezése: **Műemlék temető és „Szivalakú” sírkövek**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

- agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások **kulturális örökség** sport
 természeti környezet turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye Balatonudvari belterület

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi **megyei** külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A jelenkori történeti temetőt 1770-80-as években nyitották meg a korábbtól eltérő helyen a falun kívül, annak keletre eső részében az ősi hadiút fölött, a református és katolikus hívek számára. Ezt az 1846.május 15-én kelt veszprémi püspöki egyházlátogatási jegyzőkönyv említi. Máiig őrzi eredeti kialakítását, a parcellák,

sírhelyek eredeti kiosztását és a síremlékek eredeti helyükön fennmaradtak. Az 1800 –as évektől népesült be szívalakú sírkövekkel. A Káli-medence miocén kori fehér mészkőjéből faragott, szívet formázó kő csúcsa, "lába", a földben található, nem látszik. A sírkövek nagy részén már csak nehezen olvashatók a kőbe vésett feliratok, A településen ma is leggyakoribb családnevek köszönnek vissza: Kerkápoly, Szilvási, Sörös, Hőbe, Némelyiken jól látszik, hogy a kőfaragásban és helyesírásban is járatlan kőfaragó munkája lehet. Jelenleg 65 kézzel faragott sírkövet találunk a temetőben.

A kőfaragó személyek neve nem ismert, valószínűsítik, hogy apa és fia készítették őket. A miéltre csak legendák adják meg a választ. 1. Eötvös Károly : A balatoni út vége című munkája egy helyi ezermesternek tulajdonítja a sírköveket, aki úgy vélte hogy ez a forma "illik a holtakhoz is, az élőkhez is" 2. Lipták Gábor: Aranyhíd /"Köszívek"/Egy szerelmes ifjú pár történetét mondja el. A leány tragikus halálát követően, a fiú emlékül, szeretete jeléül szívalakú sírkövet faragott. Ettől kezdve faragnak szív alakú sírköveket Balatonudvariban. A helyiek Lipták Gábor mondáját vallják magukénak.

Az 1980-as években az Országos Műemléki Felügyelőség restauráltatta a sírköveket, de sajnos nem túl sikeresen. Az Önkormányzat 1998-99-ben korabeli születési anyakönyvek adatainak felhasználásával restauráltatott több, addig nehezen olvasható feliratot. Marton Jenő nyugalmazott tanító a milenium tiszteletére kiadott Balatonudvari története helytörténeti könyvében foglalkozott a temető történetével. Napjainkban a történeti temetővel szomszédos temetőben újra szívalakú sírköveket kezdenek állítanak az itt élők.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Védett műemléki temető, népi műemlék különlegesség. Információnk szerint a balatonudvari az egyetlen csoportosan védett temető Veszprém megyében. Egy adott korszak temetőkulturájának egyedi megnyilvánulási formája, ezért javasoljuk megyei értéktárba történő felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

www.balatonudvari.hu

Marton Jenő: Balatonudvari története

Eötvös Károly: A balatoni út vége

G.Tar Imola: Az egyházak szerepe a történeti temetők fenntartásában

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.balatonudvari.hu

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

1. számú melléklet

Műemléktemető és Szívalakú sírkövek fotódokumentáció

1. ábra Balatonudvari Műemléktemető részlet

2. ábrarészlet Balatonudvari Műemléktemető részlet

3. ábra Balatonudvari Műemléktemető részlet

4. ábra Balatonudvari Szívalakú sírkő- Aranyos Ferentz

5. ábra Balatonudvari Szívalakú sírkő- Bartza Julianna

6. ábra Balatonudvari Szívalakú sírkő- Sörös Ferentz

2. számú melléklet

Hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Stefanovitsné Sipos Mária Balatonudvari Község Önkormányzata kulturális munkatársa hozzájárulok az általam készített Műemléktemető és Szívalakú sírkövek fotódokumentáció szabad felhasználásához.

Balatonudvari, 2016.03.08.

Stefanovitsné Sipos Mária
kulturális munkatárs

KIVONAT

Balatonudvari Települési Értéktár Bizottságának 2016. február 26-án megtartott üléséről készült jegyzőkönyvéből:

Balatonudvari Települési Értéktár Bizottságának 1/2016.(II.26.) határozata
Javaslat „Műemléktemető és Szívalakú sírkövek”, mint kulturális örökség
Veszprém Megyei Értéktárba történő felvételéről

Balatonudvari Települési Értéktár Bizottsága megtárgyalta „Műemlék temető és Szívalakú sírkövek”, mint kulturális örökség című fejlesztést és az alábbi döntést hozta:

1. Balatonudvari Települési Értéktár Bizottsága javasolja, hogy „Műemlék temető és Szívalakú sírkövek”, mint kulturális örökség bekerüljön a Veszprém Megyei Értéktárba.
2. A Bizottság felkéri a Bizottság elnökét, hogy a döntés közzétételéről és az ezzel kapcsolatos intézkedéséről gondoskodjon.

Határidő: 2016. március 15.

Felelős: Értéktár Bizottság elnöke

Balatonudvari, 2016. 02.26.

Rolkó Gábor

elnök

Balatonudvari Települési Értéktár Bizottság

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

.....
Értéktár bizottság elnöke
részére

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Alulírott **dr. Szűcs Endre** ezúton tájékoztatom, hogy a **Balatonudvari Települési Értéktár Bizottság** javaslattevő által a **Műemlék temető és „Szívalakú” sírkövek** értéktárba történő felvételére vonatkozó javaslatát támogatom, szakmailag indokoltnak tartom.

Indoklás

A balatonudvari „Szívalakú” sírkövek temető egyike a magyarországi, egyedi megformálású, egységes szakrális műemlékeknek. Ugyanígy sajátos a szatmárcsekei temető, jellegzetes „csónakalakú” fejfáival.

Hasonló kötömbben megfogalmazott (nem okvetlen szívalakú) síremlékeket legközelebb Erdélyben a Székelyföldön találunk. Egy gyönyörű példa az énlakai templom kertjében látható.

A balatonudvari „Szívalakú” sírkövek temető értéktárba történő felvételére tett javaslatot szakmailag indokoltnak tartom, és örömmel támogatom.

Dátum:
Bp. 2016. 06. 20.

.....
dr. Szűcs Endre
okl. építészmérnök
műemléki szakmérnök
műemléki szakértő
MV-É-M 01-2153